

Bali in cijfers

2

procent bedraagt de jaarlijkse bevolkingsgroei van Indonesië, waarmee het land tot de wereldtop behoort.

4,5

miljoen mensen wonen er op Bali, nog geen 2% van de 255 miljoen inwoners van Indonesië.

6,33

uur zonnenschijn ontvangt Bali gemiddeld elke dag. De zonnigste maanden zijn april tot en met oktober.

7

uur is het tijdsverschil tussen Bali en de Midden-Europese tijd. Het is er 7 uur vroeger dan bij ons.

28

graden Celsius is de gemiddelde temperatuur overdag in de lagere delen van Bali.

50

kilometer per uur: deze snelheid bereiken de buffels tijdens de buffelrennen van Negara.

80

procent van de Balinezen leeft op het platteland.

96

procent van de Balinezen volgt de hindoe-dharma-religie, een mix van hindoeïsme, boeddhisme, natuurreligies en voorouderverering.

150

kilometer meet Bali van west naar oost en 80 kilometer van noord naar zuid. De oppervlakte is 5600 vierkante kilometer.

200

feesten per jaar telt de Balinese kalender. Daarmee zijn de Balinezen een van de meest feestende volken ter wereld.

350

jaar duurde de Nederlandse overheersing van Indonesië. Bali hoorde iets meer dan een eeuw tot het koloniale rijk.

1000

werkuren per jaar eist een hectare grond met natte rijstcultuur.

3142

meter hoog is de Gunung Agung. De actieve vulkaan, die volgens de Balinezen het huis van de goden is, is de hoogste berg van het eiland.

20.000

geregistreerde tempels staan er op Bali. Als je alle familietempels meetelt, is het totaal aantal onvoorstelbaar.

24.000

verzen bevat het grote hindoe-epos Ramayana, dat op Bali door dansvoorstellingen en door het schaduwspel wajang kulit telkens weer tot leven wordt gewekt.

4 000.000

toeristen komen er elk jaar op Bali aan. Dat komt neer op bijna één toerist per inwoner.

100

euro ongeveer per maand verdient een medewerkster in een restaurant in Kuta. Ze is maar wat blij met een fooi!

2

Voorpost tegen de machten van het kwaad – Pura Luhur Uluwatu

De rotstempel Pura Luhur Uluwatu staat spectaculair boven op een 100 m hoog, loodrecht klif, waar de Indische Oceaan met huizenhoge golven tegenaan slaat. Zo klein als het heiligdom met zijn rijk versierde poorten en schrijnen is, zo groot is zijn betekenis: het beschermt Bali tegen de in de zee wonende machten van het kwaad.

Wat een uitzicht! Vanaf een enkele honderden meters verder zuidelijk gelegen rots geniet je van een prachtig uitzicht, in het bijzonder bij zons- ondergang, wanneer de Pura Luhur Uluwatu zich als een silhouet tegen de bloedrode hemel aftekent.

Een onvergetelijke belevenis! In het hoog- seizoen wordt elke dag bij zons- ondergang vanaf 18 uur een kwalitatief hoogwaardige kecak- en vuurdans uitgevoerd, met de Ulu Watutempel als achtergronddecor. De toegang bedraagt Rp. 100.000.

De schoonheid van de stranden heeft de Balinezen nooit bijzonder geboeid. De zee was voor hen van oudsher het onderkomen van wezens uit de onderwereld en wordt om die reden gevreesd. De heilige vulkaan **Gunung Agung** (► blz. 80) is hét oriëntatiepunt van de Balinezen. Waar je je ook op Bali bevindt, een blik op de hoogste berg van het eiland volgt altijd de weg van een naar de hemel lopende, als positief gewaardeerde lijn. De blik op zee is daarentegen gericht op de duisternis, waar demonen en boze geesten op de loer liggen. Daartussen ligt de 'Middelste wereld', waar de Balinezen leven, als een twistappel waar- over de machten van het Goed en het Kwaad een eeuwige strijd voeren.

Balans tussen goed en kwaad

De instandhouding van de kosmische harmonie, de zoektocht naar de balans tussen Goed en Kwaad, is het hoogste doel van iedere Balinees. Daarom moet aandacht worden geschonken aan de tegengestelde krachten en moeten de demonen in dezelfde mate worden vereerd als goden. Juist de demonen moeten gunstig worden gestemd door hun dagelijks offers te brengen, vooral in zeetempels als de Pura Luhur Uluwatu.

Het heiligdom

Een steile trap leidt naar het **toegangsportaal 1**, waarachter als eerste van drie binnenplaatsen het uit koraalgesteente omheinde **voorplein 2** ligt.

Een ongewone, naar buiten gewelfde **gespleten poort 3** (*candi bentar*), die met al zijn versieringen precies in het midden is doorsneden, vormt de toegang tot de **tweede binnenplaats 4**. Met de splitsing van de *candi bentar* wordt tot uitdrukking gebracht dat – geheel in de geest van de geordende kosmos – alle verschijningsvormen van het leven op tegenstellingen berusten en niets individueel werkelijk volmaakt is.

Aan het einde van de binnenplaats leidt de **kori-agungpoort 5** naar het allerheiligste aan het uiteinde van de rotspunt. Deze is voorzien van een kalahoofd en wordt geflankeerd door beelden van Ganesha. Het betreden van het allerheiligste is enkel voorbehouden aan Balinezen. Maar ook van buitenaf kun je een blik werpen op de **meru 6** met drie getrapte daken, die als godenzetels aan Sanghyang Nirartha gewijd zijn.

Uitneembare kaart: F/G 8 | Bemo's: vanaf Denpasar alleen op feestdagen, ca. 1.30 uur

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Pura Luhur Uluwa-

tu: dag. 8-18 uur, Rp. 30.000, kinderen Rp. 20.000, parkeergeld Rp. 2000, sarong en sjaal verplicht, ca. 2 uur.

Vervoer: Het beste met een (huur)auto of motor dan wel een taxi. Omdat het schiereiland erg heuvelachtig is en er nauwelijks schaduw is, is een fiets niet aan te raden.

ETEN EN DRINKEN

Bij de op ongeveer 300 m van de tempel gelegen parkeerplaats vind je een paar eenvoudige eetkraampjes waar je kleine gerechten en iets te drinken kunt kopen.

11

De Olympus van Bali – beklimming van de Gunung Agung

Met 3142 m is de tot zetel van de goden uitverkoren vulkaan Gunung Agung de hoogste top van het eiland. Wie stevige schoenen bij zich heeft en niet bang is voor een spannend avontuur, wordt beloond met een fantastisch uitzicht over Oost-Bali en Lombok.

De behoorlijk steile klim, zo nu en dan over losliggend lavagesteente, voert door het regenwoud en via gestolde lavastromen naar de top. De tocht vereist weliswaar een goede conditie, maar kan ook zonder grote klimervaring worden ondernomen. Omdat er in het Agung-massief tot dusver geen berghutten zijn, moeten beklimming en afdaling op één dag plaatsvinden. Om van het panorama te genieten, moet je heel vroeg vertrekken, want in de loop van de middag hult het Agungmassief zich meestal in dichte wolken.

Zuidroute vanaf de Pura Pasar Agung

De niet al te moeilijke klim vanuit het zuiden begint bij de op ongeveer 1500 m hoogte liggende **Pura Pasar Agung 1**, die je vanuit het dorp Selat via een circa 10 km lange weg bereikt. Voor de tocht van de tempel naar de kraterrand moet je ongeveer vijf uur uittrekken, voor de terugweg drie à vier uur. Een nadeel van de zuidroute is dat je het hoogste punt van het Agungmassief niet bereikt. Wie hoog in de bergen de zonsopkomst wil meemaken, moet niet later dan 2 uur 's nachts vertrekken.

Westroute vanaf de Pura Besakih

Hoewel de westroute langer is (beklimming 7-8, afdaling 5-6 uur), kiezen de meeste bergwandelaars voor dit traject. De route begint bij de op circa 950 m hoogte gelegen **Pura Besakih 2**. Vertrek op zijn laatst tegen middernacht. Het wandelpad begint aan de oostkant van de **Pura Panataran Agung** (► blz. 77) Na een uur gaat de

bosweg steil omhoog. Op de meest steile stukken en op glibberige plekken moet je je aan takken en wortels vasthouden. Boven de boomgrens en na in totaal zes uur lopen bereik je de rotswand **Kori Agung 3**, de symbolische toegangspoort naar het heilige topgebied.

Aansluitend doorkruis je een veld vol losse stenen en bereik je een bergkam, met aan weerszijden steil aflopende, uitgestrekte lavavelden. Vervolgens is het nog een pittige klim van twee uur naar de top. Hier jaagt koude wind wolkenflarden over de 100 m steil aflopende krater, waaruit de zwaveldampen opstijgen. Het panorama-uitzicht over grote delen van Bali tot aan de Gunung Rinjani, de heilige berg van het buureiland Lombok, vormt de finale van deze onvergetelijke ervaring.

 T
 TEMPELS

Als je de westelijke route volgt, passeer je ongeveer een halfuur na vertrek de **Pura Gelap** en na nog eens een halfuur de **Pura Pangubengan**. Beide schilderachtig gelegen tempels behoren nog tot het complex van de **Pura Panataran Agung** (► blz. 77).

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Planning: Omdat op beide routes het ongemarkeerde pad zich vaak splitst, is het verstandig en berggids te huren of een excursie te boeken (vanaf ca. Rp. 1.000.000 p.p. incl. vervoer naar beginpunt). Bijvoorbeeld via **Bali Sunrise Trekking** (www.balisunrisetours.com).
Niet vergeten: drinkwater, proviand, zaklamp, bergschoene en kleding tegen kou en reg. De beste, want droogste tijd om te klimmen is mei-sept.
Duur: Beklimming en afdaling volgen

dezelfde route en duren afhankelijk van de gekozen route 8-14 uur.

Overnachten: Wie voor de reis naar de Pura Pasar Agung een eigen auto heeft, kan in Candi Dasa overnachten. Wie voor de langere westroute kiest, kan in het dorp Besakih een eenvoudig onderkomen bij particulieren regelen. Ook het **Mahagiri Resort 1** bij Rendang (► blz. 78) is een goede uitvalsbasis. De manager, Made Sugiri, organiseert via beide routes beklimmingen van de Gunung Agung.

Gelukt! Via oude lavastromen en scherpe rotsblokken is de Gunung Agung bedwongen. En waarom: voor het mooiste uitzicht over heel Bali bij zonsopkomst.

Uitneembare kaart: K/L 3/4 | Trekkingtour: vanaf Besakih of Selat